

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Voorwoord

Twee dingen

Jan Meerdinkveldboom

Wellicht is het u niet zo opgevallen als *trend*, maar we moeten toch proberen het die betekenis te geven. Ik doel op een aantal opvallende initiatieven die nogal wat succes hebben gehad.

Vorig jaar lanceerden Hugo Borst en Carin Gaemers het pamflet *Scherp op ouderenzorg* waarin zij pleitten voor een betere verpleegzorg. Deze kreet kwam van particulieren, dus niet uit de sector zelf of uit de politiek. Het gevolg was een zeer forse budgetverhoging met enkele miljarden, die de regering moest gaan besteden.

De antitabakslobby onder leiding van twee activistische longartsen begon een rechtszaak tegen de sigarettenindustrie, en daarbij hebben zich inmiddels vele organisaties aangesloten. Weliswaar leidde dit voornog niet tot het voor het gerecht slepen van die industrie, maar dat komt wellicht nog.

De huisartsen kwamen zelf in opstand tegen de belachelijke hoeveelheid administratie die zich had opgehoopt, onder leiding van actiecomité 'Het roer moet om', waarna de minister van Volksgezondheid instemde met de voorgestelde maatregelen.

Wat is aan deze voorbeelden (er zijn er meer) nu zo opvallend, en waar zou deze trend op kunnen wijzen? Twee dingen. In de eerste plaats zijn de initiatieven succesvol te noemen. En in de tweede plaats doemt de vraag op: hoe kan het toch dat de 'boven ons gestelden', in dit geval de overheid, zelf niets hebben ondernomen terwijl de problematiek al jaren bekend was?

Om deze laatste vraag te beantwoorden heb ik veel artikelen van sociaal-politieke aard in de opiniebladen gelezen. Op grond daarvan kwamen twee gedachten naar voren die hout lijken te snijden. Onze premier Rutte roept al jaren dat de overheid de burgers niet mag betuttelen. Los van het gegeven dat deze houding paradoxaal genoeg uitermate bevoogdend is, houdt dit ook in dat Rutte en zijn regeringen zich steeds meer terugtrekken en geen leiding meer geven.

Jan Meerdinkveldboom

De andere gedachte is dat de maatschappij in de afgelopen tien jaren steeds complexer is geworden, misschien wel in die mate dat de overheid 'het eigenlijk ook niet meer weet'. Die toename van complexiteit is natuurlijk voor ons als systeemdenkers een logisch en voorspelbaar verschijnsel. Immers, elk systeem is onderhevig aan het proces waarbij alle systeemkenmerken in de loop van de tijd in intensiteit toenemen. Weliswaar een term uit de oude doos, maar daarom niet minder waar. Een van de belangrijkste factoren in dit geval is de enorme toename van informatie, op alle fronten en via alle wegen. Een toename die voor een aantal mensen en instanties tot problemen leidt.

Zo krijgen middelbare scholieren via WhatsAppgroepen per weekenddag gemiddeld honderd appjes binnen, hoor ik regelmatig van cursisten met kinderen in de puberteit. Er niet op reageren kan leiden tot uitsluiting. Wie had er tien jaar geleden van durven dromen dat van diezelfde groep scholieren er tegenwoordig thuis zitten met een burn-out? Kijk naar een gezin dat uit eten is en neem waar dat ook de ouders regelmatig hun mobiele telefoon raadplegen, voor wat dan ook. Het aantal jongeren dat na de middelbare school een studiekeuze maakt om vervolgens weer te switchen naar een ander vak, is sterk toegenomen. De vermelde toename van complexiteit maakt keuzes maken immers moeilijker, juist ook voor jongeren die nog zo zoekend zijn naar een passende toekomst. En daarnaast zien we een toename van netwerken, in buurten, via Eigen Kracht-conferenties, het betrekken van naasten bij alle vormen van hulp, een verbreding van verbindingen waarbij de hiërarchie gering is. Maar als het zo is dat zowel bij de overheid als bij de gezinnen de complexiteit hun boven het hoofd groeit, wat betekent dat dan voor ons?

Twee dingen dus. Willen we als beroepsvereniging van systeemtherapeuten wat bereiken, dan zullen we ons niet afhankelijk moeten maken van beleid dat door de overheid en andere gremia gemaakt wordt. We moeten min of meer activistisch onze mogelijkheden en competenties onder de aandacht brengen en duidelijk maken dat we echt iets anders en beters in huis hebben dan andere werkwijzen. Als iedereen immers over 'verbinden' spreekt, dan zijn wij de aangewezen partij om daarbij te (be)handelen. Gelukkig heeft onze vereniging in Nederland een actieve directeur. Eerlijk gezegd heb ik geen idee hoe de situatie in België op dit vlak is, want onze landen en hun zorgsystemen zijn moeilijk te vergelijken, hoeveel gemeenschappelijks er ook is. Maar vermoedelijk is het ook daar voor gezinnen moeilijker om de toegenomen complexiteit in de maatschappij het hoofd te bieden.

Het andere aspect is de inhoud van ons werk. We zullen ons moeten

Twee dingen

afvragen op welke wijze wij gezinnen effectief kunnen helpen om met alle nieuwe ontwikkelingen om te gaan. Als we die aspecten onvoldoende aandacht geven, zal onze hulp maar gedeeltelijk effectief zijn. Hebt u ook meegemaakt dat gezinsleden tijdens de therapie op hun mobieltjes keken? Misschien moet dit onderwerp apart aandacht krijgen. Dus onderneem initiatieven om daarin uw weg te vinden of zorg dat u daarin wordt bijgeschoold. Als wij ons niet richten op de moderne ontwikkelingen kunnen we onze gezinnen ook niet passend begeleiden.

In dit nummer helaas geen hoofdartikel. Maar we beloven u dat in de komende nummers de schade wordt ingehaald. Soms lopen de deadlines van het tijdschrift en het aanbod van artikelen nu eenmaal niet parallel.

We starten met tweemaal een In memoriam. Zoals u weet is Salvador Minuchin overleden, erelid van de NVRG. Dat laatste is hij niet voor niets. Velen binnen de vereniging en daarbuiten heeft hij gestimuleerd om het individuele kader van waaruit naar mensen werd gekeken, in te ruilen of aan te vullen met een systemische blik. De grondlegger van de structurele gezinstherapie wordt gememoreerd door **Cor Vreugdenhil**, die de meester ooit nog zelf aan het werk heeft gezien. In België is onze collega Nand Cuvelier overleden. Een veelzijdig man, want behalve psycholoog was hij tevens wetenschapper, filosoof, psychodramaturg en kunstenaar. Hij was in de jaren zeventig een van de grondleggers van de Interactie-Academie, waar behalve vele Vlamingen ook een aanzienlijk aantal Nederlanders is opgeleid. **Leni Verhofstadt-Denève** herdenkt hem in stijl.

We vervolgen met een Professie & Persoon over Michele Scheinkman. Zij is wellicht niet zo bekend in ons taalgebied maar zij heeft toch innovaties aan met name de partnerrelatietherapie toegevoegd die waardevol zijn. Ik noem hier de kwetsbaarheidscirkel en de meerlagenbenadering. **May Michielsen & Jef Slootmaekers** zochten haar voor dit uitgebreide interview op in aansluiting op de tweedaagse workshop die zij gaf op uitnodiging van de School voor Relatietherapie in samenwerking met de Belgische Vereniging voor Relatietherapie, Gezinstherapie en Systeemcounseling (BVRGS). Scheinkman refereert meermalen aan haar eigen migratiegeschiedenis en hoe zo'n traject een zware en kwetsbare opdracht met zich meebrengt om je leven binnen een andere cultuur op te bouwen. Boeiend is om te lezen dat Scheinkman uitgaat van een open blik bij alle cliënten en dat Michielsen en Slootmaekers eenzelfde openheid tonen in hun vragen naar haar beweegredenen en werkwijzen.

Jan Meerdinkveldboom

Dit nummer bevat niet minder dan vijf congresverslagen. **Nienke Kiekens** trapt af met haar verslag van de studiedag ‘Tussenmenselijk geweld’ van de Interactie-Academie. Dat is een zeer actueel thema. In meerdere lezingen komt naar voren dat veel problematiek niet binnen de begrensde context van de behandelkamer op te lossen valt. Verbreden is dan immers een noodzakelijk hulpmiddel.

Rapunzel organiseerde in december jongstleden de studiedag ‘Bod Pa: lessen van een sjamaan aan de hemelruiter – Over verbinden en verschil maken: een hommage aan Jean-Marie Govaerts’. Een keur van vooraanstaande Belgische systeemtherapeuten verzorgde een zeer gevarieerde dag, die beschreven wordt door **Jasmina Sermijn & Tomas Van Reybrouck**. Govaerts wordt niet voor niets in het zonnetje gezet: hij is in Vlaanderen als opleider, auteur en specialist op het gebied van de hechting voor vele opleidingen een ware gids geweest.

Annemarie Gerritsen doet vervolgens verslag van de Dag van de psychotherapie, die op vijftien december vorig jaar onder de titel ‘Split-sen & Verzoenen’ georganiseerd is door de Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie. Gerritsen was vooral op zoek naar de wijze waarop een krachtige werking van verzoening ingeschakeld kan worden en luisterde met extra aandacht naar het verhaal over de Zuid-Afrikaanse Waarheids- en Verzoeningscommissie, zoals die na het afschaffen van de apartheid werd ingesteld. Wat ervoor nodig is dit te vertalen naar de behandelkamer leerde zij ook bij de andere lezingen. Lees wat de therapeut als derde persoon voor betekenis heeft.

In januari van dit jaar is door het Lorentzhuis samen met Context een studiedag gehouden onder de titel ‘Wintergasten – Therapeut: Leven en werk’. **Tomas Van Reybrouck** was erbij. Justine van Lawick interviewde samen met de journalist Constant Meijers zes ‘wintergasten’, vooraanstaande systeemtherapeuten uit Vlaanderen en Nederland. Deze gasten vertoonden beeldmateriaal tijdens de interviews om hun betoog te illustreren. De formule die ons bekend is van het VPRO-programma ‘Zomergasten’, bleek zeer bruikbaar. Van Reybrouck meldt enthousiast dat er volgend jaar weer een editie komt.

Yvonne Ketelaar & Erica Siegers vervolgen met de studiedag van de Sectie Interculturele systeemtherapie van de NVRG. ‘Diversiteit in culturen is een zaak voor ons allemaal’, zo had de sectie deze studiedag aangekondigd, een titel die enigszins voorspelbaar was. Ketelaar en Siegers staan uitvoerig stil bij de keur van workshops die op deze dag gevolgd konden worden. Diversiteit blijkt niet zonder inclusiviteit te kunnen, en steeds ook weer werd het belang van de transitionele ruimte opgemerkt.

Twee dingen

En: nieuwe verbindingen kunnen alleen ontstaan als nieuwelingen werkelijk welkom worden geheten.

Tot slot bevat dit nummer de boekbespreking van *Wegen naar her-verbinding – Narratieve, collaboratieve en dialogische praktijken*, een bundel onder redactie van Sabine Vermeire en Jasmina Sermijn. **Reinout Graaff & Matti Knoop** ervoeren het lezen van dit boek op zich al als verbindend en prijzen de veelheid van inzichten en mogelijkheden voor de praktijk. Daarnaast genoten ze van het mooie taalgebruik en de even mooie uitgave. Ze zien uit naar een vervolg!

Rest mij u te laten weten dat Olivia De Smet de redactie heeft verlaten. Met Lesley Verhofstadt op de achtergrond heeft zij zeer veel werk verricht voor de rubriek Onderzoek Gesignaleerd. Nu zij zelf de academie heeft verlaten, ontbreekt het haar aan tijd en aan de context die voor deze functie noodzakelijk is. We zullen ongetwijfeld de komende jaren van haar als auteur gaan horen. Dank Olivia voor je grote inzet.